

VI. Biografie - Biographie

GERALDINE REYMENANTS

Marie Elisabeth Belpaire. Gender en macht in het literaire veld 1900-1940

Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2013, 277 p.

Historica Geraldine Reymenants schreef een studie over de Antwerpse katholieke schrijfster Marie Elisabeth Belpaire (1853-1948), een invloedrijke vrouw in het Vlaamse schrijverslandschap van de eerste helft van de 20ste eeuw. Meer dan een biografie, biedt de auteur met haar studie ook inzicht in de heersende genderdynamiek in die periode en bovendien ook in de wijze waarop de katholieke zuil zich in Vlaanderen literair organiseerde via tijdschriften.

Reymenants analyseert de positie van Belpaire in het tijdschrift *Dietsche Warande en Belfort* en in de oorlogskrant *De Belgische Standaard* en toont aan hoe Belpaire er in slaagde om als vrouw in het literaire veld op te boksen tegen de toenmalige dominantie van mannelijke auteurs, redacteurs en critici. Niet alleen was ze eigenares en geldschieter van het gezaghebbende literaire culturele tijdschrift *Dietsche Warande en Belfort* maar ze oefende ook een sterke invloed uit op de ideologische en redactionele lijn ervan. Die machtige positie hing samen met haar financiële draagkracht en met het uitgebreide netwerk dat ze wist uit te bouwen. Reymenants reconstrueert dat netwerk uitstekend. Als kleindochter van een gewezen provinciegouverneur kon Belpaire voor haar projecten steunen op het kapitaal en het sociale netwerk van haar vermogende vooraanstaande familie. Belpaire werd de vertrouwenspersoon van tal van katholieke schrijvers en kunstenaars, politici,

professoren en religieuzen en verwierf zo een machtspositie in de Vlaamse literaire wereld.

Dit alles situeerde zich uiteraard binnen de lijnen van een welbepaald maatschappelijk project, namelijk de opvoeding van het Vlaamse volk in een katholieke geest : *Dietsche Warande en Belfort* werd opgericht om de katholieke inbreng in het literaire-culturele veld en de Vlaamse beweging te versterken. Belpaire gebruikte daartoe haar economisch kapitaal, haar culturele kennis en vaardigheden, haar sociaal netwerk en prestige. Katholiek engagement en Vlaamsgezindheid (binnen een Belgische context) gingen bij haar hand in hand. Naast haar werkzaamheden in de redactieraad van *Dietsche Warande en Belfort* en de permanente zoektocht naar geschikte medewerkers, schreef Belpaire bovendien meer dan 450 essays en recensies waaruit inhoudelijk een traditioneel discours blijkt. Tekenend is de discussie die Belpaire in 1905 aanging met August Vermeylen die haar verweet zich te sterk te laten leiden door een ideologische vooringenomenheid bij het beoordelen van kunst en literatuur, waardoor zij verviel in een "kortzichtig en vernepen klerikalisme". Tegelijk erkende Vermeylen wel dat Belpaire een legitieme speler in het literaire veld was. Dit voorbeeld toont aan hoezeer Belpaire's subjectieve oordeelsvorming, die op de katholieke principes gebaseerd was, haar ook kwetsbaar maakte voor scherpe kritiek van buitenaf.

De maatschappij- en literatuuropvattingen van Belpaire waren conventioneel en conservatief, en dit gold ook wat betreft haar genderprofiel. In *Dietsche Warande en Belfort* had Belpaire een forum aangeboden aan verschillende Vlaamse schrijfsters. Enkel

van deze vrouwen onderhielden innige vriendschappelijke relaties met Belpaire. Tegelijk kende Belpaire zichzelf een soort moederlijke rol toe. In die combinatie van vrouwelijke zelfstandigheid en 'maternalisme' kwalificeert Reymenants haar hoofdpersonage als een 'feministische kwezel'. In die dubbelzinnigheid was zij natuurlijk een kind van haar tijd en in haar schets van de vrouwenproblematiek tijdens de Eerste Wereldoorlog stelt Reymenants dan ook het gangbare beeld in vraag van de oorlogsjaren als een eenduidig emancipatorische periode.

Dit alles wordt op boeiende wijze gepresenteerd in dit helder geschreven, krachtig beargumenteerd, goed opgebouwd en mooi uitgegeven boek waarvoor Reymenants de prijs van de provincie Oost-Vlaanderen 2013 voor geschiedenis ontving. Aan de hand van een uitgebreide analyse van het bronnenmateriaal laat de auteur zien hoe Belpaire haar status binnen het literaire veld wist te verwerven, te legitimeren en te stabiliseren. Pas in de loop van de jaren 1920 begon de invloed van de inmiddels bejaarde Belpaire te tanen en verminderde haar morele autoriteit en maatschappelijke invloed in het algemeen. De toen bestaande spanningen in het literaire veld over de toekomst van de Vlaamse Beweging waren daar niet geheel vreemd aan.

Deze studie steunt op een grondige studie van Belpaire's correspondentie. Toch is het jammer dat bepaalde aspecten uit het leven en werk van Belpaire onderbelicht blijven, of niet aan bod komen. Dat is het geval voor de laatste levensjaren van Belpaire, maar ook voor haar privéleven. Ook wat het publieke leven van Belpaire betreft blijft de lezer enigszins op zijn honger. Hoewel het denken en het schrijven van Belpaire in

algemene lijnen wordt toegelicht, vernemen we weinig over de inhoud van haar creatieve literaire werk. Was het niet aangewezen om dit discours in detail te analyseren? De volledige bibliografie van Belpaire – inclusief proza en poëzie – wordt wel in bijlage van Reymenants boek opgenomen. Tot slot dient vermeld dat fotografisch materiaal in dit boek ontbreekt. Dat is jammer, want eigenlijk toch onontbeerlijk voor een biografie.

Eva Schandevyl